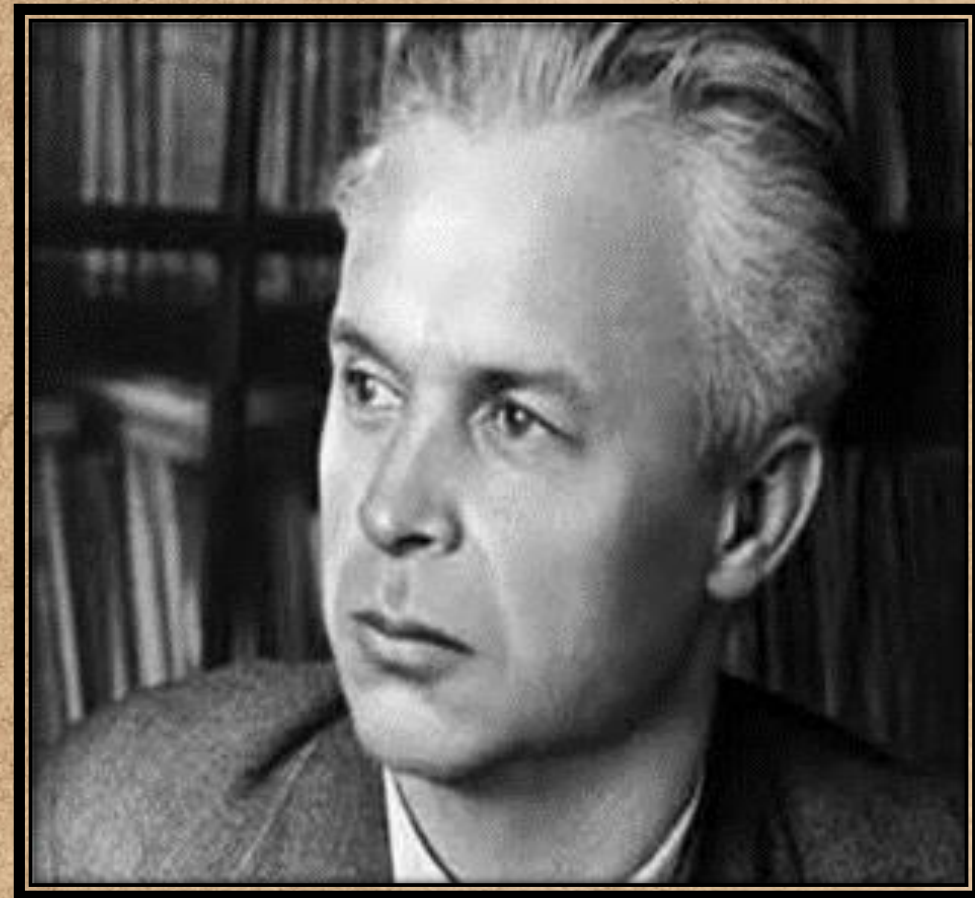

Моральний урок діда Платона й діда Савки для солдатів в оповіданні О. Довженка “Ніч перед боєм”. Характеристика образів.

8 клас

Українська література

Стрембицька Л.А.

«О українська земле,
як укривавилась ти! Ріки кров'ю поналивано,
озера слізьми та гноєм. Байраки й переправи
трупом засипалися... Степи гнівом утоптано, та
прокляттям, та тугою і жалем».
О. Довженко «Україна в огні»

З історії написання твору

«Ніч перед боєм» — це розповідь про дідів, із якими зустрічався сам О. Довженко. Уперше твір було надруковано як нарис, як документ. Жанрове визначення «оповідання» з'явилося в пізніших передруках.

О. Довженко з ретельністю літописця фіксував випадки, які ставали йому відомими як військовому кореспонденту, щоб підтримати дух інших, які таких зразків перед собою не мали.

Ідея оповідання

Подвиги на фронті, реальні трагічні факти, події в тилу ворога одразу ставали для Довженка предметом глибокого осмислення, аналізу, узагальнення. Так на-родилась ідея оповідання «Ніч перед боєм», в основу якого ліг реальний епізод.

Це твір про любов до рідного краю, вміння виконувати власний обов'язок перед Батьківщиною та про науку ненависті до ворогів.

Наскільки ти уважний читач?

1. Коли відбувалися події, описані в оповіданні?

(1941 - 1942)

2. Хто розповідає бійцям про відступ радянських військ?

(Капітан Петро Колодуб)

3. Скільки відступаючих було з капітаном?

(П'ятнадцять)

4. Хто переправляв бійців на інший берег?

(Дід Платон, його онук і дід Савка)

5. На кого був схожий дід Савка?

(На Миколу-угодника)

6. На якому човні переправляли діди бійців?

(На старому-престарому великому просмоленому човні)

7. Де відбувалися події?

8. Хто питав у Полковника Колодуба про коріння патріотизму?

9. Хто при відступі « перевернув всю душу» Колодубові?

10. Що побачив полковник, коли, відступаючи, ще раз вернувся до діда Платона?

11. Від кого дізналися воїни про подальшу долю дідів?

12. Хто вів воїнів у бій після «ночі перед боєм»?

(На Десні)

(Іван Дробот)

(Український дід-рибалка)

(Дідові сльози, які падали в Десну)

(Від онука Івана Дробота)

(Діди Платон і Савка, їх патріотизм)

Асоціативний куш

– Що ви розумієте під словом
«патріотизм»?

- *Це вміння захищати свою Батьківщину, сім'ю, родину;*
- *любов до рідного краю;*
- *готовність віддати життя заради свого ближнього, народу;*
- *вміння ставити інтереси держави вище власних;*
- *готовність творити в інтересах держави і її народу.*

Академічний тлумачний словник

- Героїзм - найвище виявлення самовідданості й мужності у виконанні громадського обов'язку
- Герой - видатна своїми здібностями і діяльністю людина, що виявляє відвагу, самовідданість і хоробрість у бою і в труді.
- Подвиг - самовіддана діяльність, поведінка, викликана глибоким почуттям

Запитання за змістом оповідання

1. Про кого йдеться: «На вид ви такий, пробачте, і маленькі і не дуже неначебто й здорові»?
2. На кого з фольклорних героїв схожий капітан Колодуб?
3. Яке з прізвищ відсутнє в оповіданні: Сокіл, Троянда, Колодуб, Дробот, Горобець?
4. Чому, на вашу думку, автор вибирає саме такі прізвища?

Ідейно-художній аналіз твору

1. Про зустріч Петра Колодуба з дідами Платоном і Савкою ми довідуємося не від автора, а від самого Колодуба. Як це впливає на розуміння й сприймання твору?
2. Яку характеристику дає Колодубові Іван Дробот на початку твору?
3. Хто, за словами Петра Колодуба, «перевернув йому всю душу»?
4. З якими міфічними персонажами порівнює Колодуб дідів – перевізників? Чому?
5. Чи мали право Платон і Савка так суворо критикувати вояків?

Антитеза «війна – мир»

Мир	Війна
<i>Тиха широка Десна... Над річкою і над лісами вечірнє небо... Чистий піщаний виступ...</i>	Хмара була важка,.. внизу зовсім чорна... Величні німі зловісні блискавиці горобиної ночі палахкотіли... сором, і розпач, і невимовний жаль... і ми,.. малесенькі, як річні піщинки... Природа була ніби в змові з подіями і попереджала нас... грізними знаками... вогненний знак прожектора... попід хмарою носилися ракети, мов змії... Прогриміли постріли важких німецьких гармат... пролетіли перелякані качки... далекобійний снаряд упав коло нас у Десну і підніс угору великий водяний стовп...

Персонажі твору — реальні люди

Сюжети творів воєнної тематики письменник будує на трагедійних конфліктах, відносинах, у яких характери розкриваються глибинно та несподівано.

Два діди — Платон і Савка — ціною свого життя топлять у Десні човен із гітлерівцями. Герої твору є носіями кращих рис характеру людини — захисника Вітчизни. Їм властива твердість духу, нескореність ворогові, любов до батьківщини, волелюбність.

Дід Платон

«Він стояв на кормі з веслом, суворий і красивий, і дивився вперед поверх нас».

«Тікаєте, бісові сини?.. Чого вони так тієї смерті бояться?.. Треба перевезти, нехай вже тікають... Раз уже війна, так її нічого боятися... Уже якщо судилася вона кому, то не втечеш од неї нікуди. А це — казна-що, не люди... Не вміли шануватися, так вже повезем, тікайте, чорт вашу душу бери... Коли цілиш у ворога, возненавидь ціль».

Дід Савка

«Савка вийшов із своєї хатки і дивився на нас як намальований. Було йому літ сімдесят чи, може, й більше. Він був маленький, з підстриженою борідкою. Був би він сильно схожий на святого Миколу-угодника, коли б величезна, мов коров'ячий кізяк, стара кепка не лежала у нього на ушах та землистого, так би мовити, кольору светр не висів на ньому, як на хлопчику батьків піджак».

Композиція твору

Екпозиція: звернення танкіста Івана Дробота до командира Петра Колодуба повести воїнів у бій на світанку.

Зав'язка: де «береться бойовий дух у командира танкістів, так би мовити, внутрішній секрет?»

Розвиток дії: розповідь Петра Колодуба про українських дідів – рибалок Платона і Савку, їх патріотизм, події на фронті у перші місяці війни, переправа бійців через Десну, прояв ненависті до ворога та презирства до смерті.

Кульмінація: героїчний вчинок діда Платона і Савки під час переправи фашистів через Десну.

Розв'язка: готовність бійців стати на захист своєї Батьківщини.

Аналіз твору

- Жанр – оповідання
- Тема: відображення віри у перемогу звичайних людей Платона Півторака і діда Савки, розкриття їх ролі у формуванні світогляду Петра Колодуба та інших героїв – захисників Вітчизни;
- Ідея: ушляхетнення героїчного подвигу народу.

Проблематика твору:

- людина на війні;
- життя і смерть;
- патріотизм;
- відповідальність;
- самовідданість;
- героїзм.

Бесіда за питаннями

- ❑ Чому Олександр Довженко обрав героями людей простих, зовсім не героїчної зовнішності?
- ❑ Чи можемо побачити героїв очима інших персонажів?
- ❑ Який образ викликав особливу симпатію? Чому?
- ❑ Який образ, навпаки, викликав антипатію? Чому?
- ❑ Чи можна вважати діда Платона та діда Савку патріотами?
- ❑ Чи можна вважати патріотом Петра Колодуба? Відповідь аргументуйте.
- ❑ Чи були патріотами солдати, які відступали?

**Оповідання Олександра Довженка виховує
любов до Батьківщини, готовність стати
на її захист, шанобливе ставлення
до рідного народу, сприяє формуванню
національної свідомості та почуття гордості
за героїв України.**

Домашнє завдання

Скласти сенкани до образів діда Платона та діда Савки.